

**TR 61 DÜZEY 2
BATI AKDENİZ KALKINMA AJANSI
(ANTALYA-İSPARTA-BURDUR)**

**ANTALYA'DA TARIM SEKTÖRÜNÜN SORUNLARI
VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ ÇALIŞTAYI**

**MEYVECİLİK ALT SEKTÖRÜ
ÇALIŞMA GRUBU RAPORU**

6 Eylül 2010, Antalya

ANTALYA'DA TARIM SEKTÖRÜNÜN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ ÇALIŞTAYI

MEYVECİLİK ALT SEKTÖRÜ ÇALIŞMA GRUBU RAPORU

I) Çalıştay Hakkında Genel Bilgiler

Antalya-Isparta-Burdur illerinin ekonomik kalkınmasının sağlanması amacıyla kurulan Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı (BAKA) tarafından düzenlenen “**Antalya’da Tarım Sektörünün Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayı**” 6 Eylül 2010 tarihinde Antalya İl Tarım Müdürlüğünde yapılmıştır.

Çalıştaya Antalya’da yer alan kamu kurum ve kuruluşları, ziraat odaları, meslek örgütleri, özel sektör ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ile Akdeniz Üniversitesi ve Batı Akdeniz Tarımsal Araştırmalar Enstitüsünden akademisyenler katılmışlardır.

BAKA'nın düzenlemiş olduğu Antalya'da Tarım Sektörünün Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayı açılış töreni

Çalıştayı açılış konuşmalarını Antalya İl Tarım Müdürü **Bedrullah ERÇİN**, BAKA Genel Sekreteri **Tuncay ENGİN** ve Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı Kalkınma Kurulu Başkanı ve Akdeniz Üniversitesi Rektör Yardımcısı **Prof. Dr. Muharrem CERTEL** gerçekleştirmiştir. Üç konuşmacı da, Antalya’da tarım sektörünün önemine ve Bölge ekonomisine yaptığı katkıya vurgu yapmış ve sektörün sorunlarının çözümü konusunda BAKA'nın, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektör arasında işbirliği gerektiren konularda önemli bir fonksiyon üstlenebileceğini ifade etmişlerdir.

Antalya’da Tarım Sektörünün Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayı kapsamında 7 adet alt sektör çalışma grubu tespit edilmiştir. Bu çalışma grupları:

- 1- Hayvancılık
- 2- Örtü Altı Sebzeçilik
- 3- Süs-Aromatik Bitkiler
- 4- Meyvecilik
- 5- Gıda
- 6- Su Ürünleri
- 7- Sulama alt sektörleri olarak belirlenmiştir.

Çalışma grupları öğleden önce ve öğleden sonra olmak üzere geniş katılımlı iki toplantı düzenlemiştir. Her bir çalışma grubu, hazırlamış olduğu alt sektör raporlarını tüm Çalıştay katılımcılarına sunmuş ve raporlarını BAKA uzmanlarına teslim etmiştir.

II) Meyvecilik Alt Sektör Çalışma Grubu

Çalıştay kapsamında oluşturulan 7 adet alt sektör grubundan bir tanesi “Meyvecilik” olarak belirlenmiştir. Alt sektör çalışmalarına aşağıdaki belirtilen kurum ve kuruluşlardan ilgililer katılım sağlamıştır:

İsim	Çalıştığı Kurum	Ünvanı
Salih Ülger	Akdeniz Üniversitesi	Prof. Dr.
Celal Subaşı	Subaşı Fidancılık	Şirket Müdürü
Zeynep Türkan	ATSO	Ar-Ge Merkezi Memuru
Ömer Faruk Çobanoğlu	Finike Meyve Üreticileri Birliği	Birlik Başkanı
Mehmet Özdemir	BATEM	Mühendis
Ertuğrul Turgutoğlu	BATEM	Mühendis
Alpaslan Şahin	BATEM	Mühendis
Ensar Aydın	Antalya Ziraat Odası	Genel sekreter
Fazilet Sarı	Antalya İl Tarım Müdürlüğü	Mühendis
Bayram Altıntaş	BAKA	Uzman

Alt sektör grubu, çalışmalarını **Akdeniz Üniversitesi'nden Prof. Dr. Salih ÜLGER'in** moderatörlüğünde ve BAKA'dan bir raportörün desteği ile yürütmüştür. Çalışma grubu, sektörün sorunlarını ve bu sorunların çözümüne ilişkin önerilerini bir rapor halinde hazırlayarak Çalıştay katılımcılarının dikkatine sunmuştur.

Meyvecilik Alt Sektörü Çalışma Grubu

III) Meyvecilik Alt Sektörünün Antalya Ekonomisindeki Yeri ve Önemi

Antalya ili, sahip olduğu toprak yapısı, zengin su kaynakları ve iklimsel özelliklerin çeşitliliği sebebiyle çok sayıda meyvenin kaliteli olarak yetişmesine olanak sağlayacak son derece uygun ekosistemlere sahiptir. Dünyada yetişen meyve türlerinin önemli bir kısmı ilde üretilmektedir.

2009 yılı Antalya İl Tarım Müdürlüğü verilerine göre; ilde toplam 609.621 dekar alanda meyve-bağ ve zeytin yetiştiriciliği yapılmakta olup, toplam meyve üretimi 1.087.457 tondur.

Antalya ilinde en fazla üretilen meyveler içerisinde, toplam üretimde portakal birinci sırada yer almakta olup, bunu sırasıyla elma, zeytin, nar, muz, limon, armut ve nar takip etmektedir.

Önemli Meyvelerde Antalya-Türkiye Üretim Miktarları Karşılaştırması (2009)

Ürün	Antalya Üretim(ton)	Türkiye Üretim(ton)	Antalya /Türkiye
Avokado	943	1.169	81
Nar	71.066	170.963	42
Muz	58.798	204.517	29
Portakal	384.134	1.689.921	23
Limon	57.182	783.587	7
Yenidünya	7.263	12.986	56
Keçiboynuzu	5.316	14.003	38
Zeytin	83.053	830.641	10
Elma	213.054	2.782.365	8
Armut	42.675	384.244	11
Çilek	27.438	291.996	9

TÜİK'ten alınan 2009 yılı Türkiye verilerine göre bazı meyvelerin toplam üretim miktarları ile Antalya toplam üretim miktarları kıyaslandığında; Avokado üretiminin % 81'i, Yenidünya üretiminin %56'sı, Keçiboynuzu üretiminin % 38'i, Nar üretiminin %42'si, Muz üretiminin %29'u, Armut üretiminin %11'i, Zeytin üretiminin % 10'u, Çilek üretiminin %9'u ve Elma üretiminin %8'inin Antalya'da yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla, bu meyveler içerisinde yetiştiriciliği ekolojik koşullarla sınırlı olan avokado ve muz ile ihracat şansı yüksek olan nar ve portakal Antalya'nın önemli ürünleri olarak yerini korumaktadır. Bunun yanında gıda, ilaç ve kozmetik sanayinde keçiboynuzunun da önemli bir ürün olarak yetiştiriciliğine uygun alanlarda yer verilmelidir.

İlde kapladığı alanlar bakımından bir sıralama yapıldığında; zeytin birinci sırada yer almakta olup, bunu sırasıyla elma, portakal, nar, üzüm, armut, muz ve limon izlemektedir.

Zeytin alanlarının ilk sıraya yerleşmesinde son yıllarda zeytinyağının öneminin iyi anlaşılması ile bu amaca hizmet edecek şekilde zeytin fidanlarının dağıtımı ve Bakanlığın sertifikalı fidan desteklemeleri etkili olmuştur.

Antalya'da önemli meyvelerin kapladığı alanların Türkiye'deki kapladığı alanlara göre karşılaştırmaları yapıldığında; Avokado 1.237da. gibi küçük bir alan gözükmese de, Türkiye toplamı ile kıyaslandığında % 86'lık oran ile 1. sıraya oturmaktadır. Yenidünya %65'lik oran ile 2. sırada, Muz % 43'lük oran ile 3.sırada, Nar %20'lik oran ile 4.sırada yer almaktadır. Ancak elma ve zeytin gibi meyvelerin ilde kapladığı alanların büyük olmasına rağmen, Türkiye ile kıyaslaması incelendiğinde oranların düşük olduğu görülmektedir.

Narenciye İhracat Değerleri

Ülke	2008 Miktar (kg)	2008 FOB (\$)	2009 Miktar (kg)	2009 FOB (\$)
Almanya	2.102.999	2.501.607	4.589.478	3.839.494
R.Federasyonu	1.172.232	676.621	2.182.684	1.459.583
Hollanda	456.384	716.418	250.862	212.840
Yunanistan	2.645.985	2.234.374	1.733.939	1.183.517
Letonya	268.880	233.230	349.380	274.500
Romanya	873.015	493.409	1.194.792	674.984
Bulgaristan	4.209.287	2.040.273	3.911.876	2.244.125
Slovenya	359.609	399.136	763.850	630.283
Polonya	1.016.651	1.061.755	3.819.835	2.949.019
Avusturya	55.192	64.671	141.948	115.504

Kaynak: Antalya İhracatçı Birlikleri

Antalya ili Türkiye narenciye üretiminin yaklaşık % 16'sını karşılamakta olup; Yine Türkiye toplam portakal üretiminin %23'ü 384.134 ton ile tek başına ilimizde gerçekleşmektedir. Bu haliyle portakalın gerek iç, gerekse dış pazar açısından ne denli büyük bir öneme sahip olduğu açıkça görülmektedir. Özellikle Finike Yerlisi ve Alanya Dilimlişi gibi yöresel portakal çeşitlerimiz zaman içerisinde korunması gerekmektedir. İldeki portakal üretiminin ülke genelinde sağladığı avantajı diğer narenciye türlerinden olan limon, mandarin, altıntop ve turunc üretiminde görmek mümkün değildir. Ancak turizm baskısı, arazi rantının yüksek, üretim maliyetlerinin fazla, satış fiyatlarının düşük olması gibi nedenlerle narenciye alanlarında önemli kayıplar görülmektedir.

90.705.922 ton olan Dünya muz üretiminde ülkemizin payı yok denecek kadar az olmasına karşılık, Antalya, Türkiye’de üretilen muzun % 29’unu karşılamaktadır.

Muz, Alanya, Gazipaşa ve Toros Dağların koruduğu mikro klimalarda çok sınırlı olarak yetiştirilmektedir. Bu nedenle üretim miktarı azdır. Ülkemizin yıllık muz tüketimi 400.000 ton olup, üretim 201.115 ton civarındadır. Bu eksiklik muz ithalatı ile giderilmektedir. Muz üretimi son zamanlarda örtü altı yetiştiriciliği şekline dönüşmeye başlamıştır.

Nar yetiştiriciliğinde Antalya 71.066 ton üretim ile Türkiye üretiminin % 42’sini karşılamaktadır. İran Afganistan, Türk Cumhuriyetleri, Irak, Suriye, Mısır, İsrail gibi Yakındoğu ülkeleri ve Pakistan Hindistan ve Çin gibi Asya ülkeleri diğer üretici ülkelerdir. Nar uzun yıllar üretici ülkelerde tüketilirken son 15-20 yılda giderek artan ölçüde uluslararası pazara girmiştir.

Avokado ülkemizde yeni tanınan bir meyve olmasına ve bu konuda dünya pazarına girememiş olmamıza rağmen, Antalya 943 ton ile Türkiye üretiminin %81’ini karşılamaktadır. Avokado ithal eden ülkelerin başında batı Avrupa ülkeleri gelmektedir. İstenilen kalite ve miktarda üretim yapıldığı takdirde Türkiye’nin Batı Avrupa ülkelerine yakınlığı ihracat için bir avantaj sağlayacaktır. Bu ürünün ülkemiz için önemli bir avantajı da Dünyada avokado yetiştiriciliğinin yapıldığı bölgelerde birçok hastalık ve zararlı görülmesine rağmen bizde nispeten daha az hastalık ve zararlı görülmesidir.

Prof. Dr. Salih ÜLGER katılımcılara çalışma grubunun raporunu sunarken

IV) Antalya'da Meyvecilik Alt Sektöründeki Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Sorunlar

1. Arazilerin küçük ölçekli olması
2. Miras kanunu ile arazilerin sürekli parçalanması
3. Üreticilerin kalite ve sürdürülebilirlikten yoksun olması
 - Aynı çeşit altında çok farklı klonlar satılması
 - Her yıl aynı kalitede ve büyüklükte ürün elde edilememesi
4. Fidan temininde yaşanan sorunlar(sertifikalı ve sertifikasız fidancılık)
 - Piyasada tescilli ve tescilsiz fidanların satılması
 - Satılan fidanların hepsinin aynı standartlarda olmaması
 - Bakanlığın sertifika verirken sadece nematod konusunda analiz yapması, hastalık ve zararlar açısından inceleme yapmaması
 - Virüsten ari aşı gözü verecek kuruluşun olmaması (BATEM'deki turunçgiller hariç)
 - Fidan yetiştiriciliğinde istenen izolasyon mesafesinin yüksek olması
 - En az iki yılda olgunlaşan tohumdan yetiştirilen fidanlarla bir yılda olgunlaşan çelikle yetiştirilen fidanlara aynı oranda destek verilmesi
5. Vergi ve deftere tabi tutma
 - Dekara dikilen ağaç sayısı üzerinden vergi alındığı için sık dikim yapanlar daha fazla vergi ödemesi
6. Desteklerin verilmiş şekli
 - Bodur meyvecilikle klasik meyveciliğin dekar üzerinden desteklenmesi
(Bodur meyvecilikte dekara 250 adet fidan dikilebilirken, klasik meyvecilikte 10 ila 50 arası fidan dikilebilmektedir)
7. Arazilerin altyapısının kurulamamasından kaynaklanan verim kaybı
 - Direnaj sorunu
 - Toprak analizlerinin yapılmaması
 - Elektrik ve suyun bulunmaması
8. Bazı ürünlerde tescil alınmış olmasına rağmen denetimlerinin yapılamamış olması

- Finike portakalında tescil alınmasına rağmen farklı portakalların Finike portakalı adı altında satılabilmesi
9. Bahçe tesisinden önce gerekli ekonomik ve ekolojik etütlerin yapılmaması
- Üreticilerin ekonomik analizleri yapmadan bahçe tesisi yapması
 - Pazarlama, dağıtım ve ihracat açısından iyi etüt yapılmaması
 - Bahçe tesis ederken uygun çeşitlerin seçilmemesi
 - Özellikle sert çekirdekli meyve yetiştiriciliğinde soğuklama ve ilkbahar geç donlarına karşı seçilen alanların uygunluğunun iyi bir şekilde değerlendirilememesi
 - Seçilen meyve türlerinin ihtiyaç duyduğu toplam sıcaklık isteğinin bilinmeden dikim yapılması
10. Hastalık ve zararlarla mücadelenin iyi yapılamaması
- Mücadelenin uzmanlar tarafından değil de ilaç bayilerinin tavsiyeleri doğrultusunda yürütülmesi
 - İlaçlamaların bilinçli yapılmaması
 - Mücadelenin bütün üreticiler tarafından aynı dönemde ve aynı uygunlukta yapılmamasından dolayı istenilen başarıların elde edilememesi
11. Budama, yabancı ot kontrolü, toprak sürümü gibi kültürel işlemlerin uygun ve zamanında yapılamaması
12. Hasat yöntemlerinin iyi belirlenmeyip yanlış hasattan dolayı ürün kaybına yol açılması
- Hasatta kullanılan yöntemlerin uygulamadan tamamen gözlemlere dayanarak hasadın yapılması
 - Hasatta kullanılan aletlerin yanlış seçilmesi
 - Hasat yapacak işçilerin kalifiye olmaması
 - Hasatta kullanılan alet ve ekipmanların yeterince temiz olmaması
13. Depolama ve soğuk zincirinin sağlanamaması
- Her ürünün hasat edildikten sonra çoğunlukla aynı sıcaklık derecelerinde muhafaza edilmesi ve taşınması
 - Hasat edilen ürünlerde ön soğutma yapılmaması nedeniyle pazara varıncaya kadar kayıpların artması
 - Soğuk zincirinde taşınan ancak farklı sıcaklık derecelerinde taşınması gereken ürünlerin birlikte taşınması

14. Satış yerlerindeki koşulların hijyenik olmaması

15. Kalıntı sorunu

- Üreticilerin hasat öncesi kullanım süresine bakmadan ilaçlama yapması
- İlaç üzerinde belirtilen değerlerin üzerinde ilaçlama yapılması
- Kullanımı yasak olan ilaçların kullanılması
- Aşırı nitrat gübresi kullanımı

16. İzlenebilirliğin olmaması

- Denetimlerin istenilen sıklıkta yapılamaması
- Denetim yapacak eleman sayısının azlığı
- Denetim elemanlarının yeterli tecrübeden yoksun olması

17. Çiftçi kayıt sisteminde yaşanan sorunlar

- Verilen beyanların doğruluğunun araştırılmaması
- Tapu intikallerinin yapılamamasından dolayı ÇKS'ye kayıt edilememesi

18. Sigorta sisteminin bilinmemesi

19. İstatistiklerin sağlıklı olmaması

20. Tarımsal danışmanlık sistemlerindeki aksamalar

21. Üretici birliklerinde karşılaşılan sorunlar

Çözüm Önerileri

1. Arazi toplulaştırmasının sağlanması
 - Arazi toplulaştırması yapılmış araziler üzerine kurulacak modern bahçe tesisleri ile meyveciliğin büyük işletmelerde yapılması sonucunda maliyetlerin düşürülmesi ve istenen verimliliğin sağlanması
 - Kırsal kalkınmayı sağlamak için ilçe ve köylerdeki tarıma uygun mevcut hazine arazilerinin (en az 500 da olacak şekilde) uzun vadeli ve düşük ücretlerle yatırımcılara tahsis edilmesi. Daha sonra o çevrede yaşayan küçük üreticileri yatırım yapanlarla sözleşmeli tarım yaptırmaya teşvik edici desteklerin verilmesi
 - Gerekli hukuki düzenlemelerin yapılması
2. Orman vasfını kaybetmiş arazilerin ağaçlandırılmasında kullanılacak meyve türlerinin yeniden yazılarak bölgeye uygun tür ve çeşitlerin bu alanlarda yetiştirilme olanaklarının sağlanması
 - Desteklenecek projelere meyve türlerine göre mutlaka bir alt sınır getirilmesi
3. Uzun yıllar ekolojik veriler alınarak, sert çekirdekli yumuşak çekirdekli, sert kabuklu, üzüksü meyveler ile subtropik ve tropik iklim meyveleri yetiştirilecek alanların belirlenmesi
 - Ekolojik haritalarla, coğrafi haritaların birleştirilerek uygun ürün alanlarının belirlenmesi
 - İklim verileri incelenerek don koridorlarının belirlenmesi
4. Arazi toprak yapısı, taban suyu, gibi etütlerin yapılması
5. Vergiye tabi tutmada kullanılan ağaç sayısı sisteminin kaldırılarak gelir üzerinden vergi alınması ve alınan vergi miktarlarının düşürülmesi
6. Patent işlemlerinin çok sıkı takip edilmesi
 - Patentli ürünlerin korunmasını sağlayabilmek için denetimlerin artırılması
7. Fidancılık üretim ve satışının düzene sokularak sertifikasız fidan satışının kesinlikle durdurulması
8. Tescil edilmemiş fidanların üretim ve satışının yasaklanması

- Milli çeşit listesinin yeni tescil edilen çeşitlerle beraber sürekli güncellenmesi ve bu işlemlerin takibi için fidan üreticileri birliklerinin aktifleştirilmesi

9. Danışmanlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve teşvik edilmesi
10. Sağlıklı istatistiki verilerin çıkarılması ve bunların sürekli güncellenmesi
11. Markalaşmaya gidilerek izlenebilirliğin sağlanması
12. Üretici birliklerinin aktif hale getirilmesi
13. Sözleşmeli üretimin altyapısının hazırlanarak teşvik edilmesi
14. Cirosu belli büyüklükte olan firmaların Ar&Ge çalışmalarının zorunlu hale getirilmesi
15. Miras kanununun yeniden düzenlenmesi